

BLOG nav invoering wijziging Wgr per 1-7-2022

Opinie Regionale enquêtecommissie krijgt meer tanden dan lokale versie

3 mei 2022 DOOR ROB DE GREEF

Wgr enquêtecommissie met tanden

De wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) ter verbetering van de lokale democratie wordt op 1 juli 2022 ingevoerd. In een serie blogs voor deze website loop ik de nieuwe instrumenten langs. In deze tweede blog staat het regionaal enquêterecht centraal. Een instrument dat direct na inwerkingtreding van de wet kan worden ingezet.

Regionale onderzoekscommissie

In de Gemeentewet en de Provinciewet worden nieuwe artikelen opgenomen die het recht creëren om een regionale onderzoekscommissie in te stellen. Een dergelijke enquêtecommissie kan zich buigen over het bestuur van een openbaar lichaam, bedrijfsvoeringsorganisatie of gemeenschappelijk orgaan.

De regiocommissie kan straks méér dan een lokale onderzoekscommissie nu vermag. Zo kan de bestaande variant slechts het handelen van de eigen bestuurder onder de loep nemen binnen de oprukkende samenwerkingsorganisaties.

De bevoegdheden van een regionale enquêtecommissie reiken op dit punt verder, wat kan bijdragen aan eigen onafhankelijk onderzoek door volksvertegenwoordigers naar het reilen en zeilen van een samenwerkingsverband. In de praktijk is daaraan mogelijk behoefte, zo bleek recent uit een enquête rond de gemeenschappelijke regeling Empatec.

Sleutelspelers niet verhoord

De gemeenteraad van Súdwest-Fryslân stelde een onderzoekscommissie in die het openbaar lichaam met daaronder een vennootschap onder de loep nam. Het voert te ver om hier op die enquête als zodanig in te gaan, maar interessant is in hoeverre de beperkingen van het huidige recht een rol speelden.

Uit het rapport blijkt dat enkele personen die niet verplicht waren mee te werken aan het onderzoek een uitnodiging voor een interview hebben afgeslagen. En daarom niet in het openbaar zijn verhoord. Ook waren er mensen die wel meewerkten aan een besloten interview, maar niet aan een verhoor in het openbaar.

Onder die laatste weigeraars bevonden zich enkele cruciale functionarissen. Zoals een operationeel manager, de algemeen directeur, de bestuurssecretaris en de voorzitter van het openbaar lichaam.

Weigeren strafbaar

Aan het onderzoek van een regionale enquêtecommissie moeten alle zittende en gewezen bestuurders en hun ambtenaren meewerken. Daarmee zouden er geen weigeringen zijn geweest. Het gebrek aan medewerking lijkt het onderzoek overigens niet gehinderd te hebben, althans ik heb daar in het rapport geen aanwijzingen voor gevonden. Het zou interessant zijn dat eens te evalueren.

Wie de oproep van een regionale commissie straks toch naast zich neerlegt is strafbaar, tenzij er een verschoningsrecht geldt. Dit betekent niet dat we bang moeten zijn voor vele onderzoeken. Zo geldt een hele zware eis om tot instelling over te gaan: alle betrokken volksvertegenwoordigingen (gemeenteraden én provinciale staten) moeten ermee instemmen.

Unanimiteit vereist

Hebben we het over een gemeenschappelijke regeling met twintig deelnemers, en wil een van de betrokken raden niet meedoen, dan gaat de instelling van de commissie al niet door. Een poging zoals de gemeente Oude IJsselstreek eerder ondernam, zou dus ook met de nieuwe wetgeving niet tot resultaat leiden.

Unanimiteit lijkt hier een erg zware eis, maar de regering koos daar expliciet voor. Om te benadrukken dat het middel alleen kan worden ingezet als stok achter de deur met het oog op het goed functioneren van een gemeenschappelijke regeling.

Praktijk monitoren

De wetgever heeft met dit middel de gereedschapskist van de gemeenteraden (en provinciale staten) verder gevuld. In mijn ogen gaat het om een nuttig instrument, zeker wanneer er bij een gemeenschappelijke regeling structureel iets mis lijkt te gaan.

Helaas heeft de wetgever de eisen voor het instrument wel zó zwaar gemaakt dat het zeker bij grote gemeenschappelijke regelingen waarschijnlijk niet toepasbaar zal blijken. Het lijkt een goed idee voor de koepelorganisaties van gemeenten en provincies om te monitoren of hierdoor problemen ontstaan.